

# DINEKE VAN AS-KLEUWEGT

Jan Abrahamse

In Drente is er voor de toerist veel te doen. De provincie wordt gekenmerkt door het afwisselende landschap, de rust, de fiets- en ruiterpaden, kleinschalige musea en evenementen. Maar ook door de TT(nacht), de Rijwielvierdaagse en het motorcrossen. Als vakantieprovincie staat Drente met 9% van het aantal binnenlandse zomervakanties op de vijfde plaats. Een van de belangrijkste kernpunten voor het beleid vormt het centrale thema: Drente-fietsland. Het TROP (Toeristisch-Recreatief Ontwikkelings Plan) van de provincie vormt de basis voor de toekomstige ontwikkelingen. Ontwikkelingen die rekening houden met natuur en landschap en de belevingswaarde daarvan. Gedeputeerde mevrouw Dineke van As-Kleijwegt (43) heeft toefisme en recreatie in haar portefeuille en weet twee uur lang geanimeerd te praten over haar visie en die van anderen. Ze is geboren in Friesland. Als onderwijzeres heeft ze gewerkt bij het lager en voortgezet onderwijs. In Schoonhoven werd ze fractievoorzitter van de PvdA voor de gemeenteraad. In 1974 werd ze statenlid, in 1978 fractievoorzitter en in 1982 gedeputeerde. Ze heeft een heilig geloof in een verantwoord samengaan van recreatie en natuur; het recreatief medegebruik geeft een verhoging van de maatschappelijke waarde.

*Hoë wordt—om het afschuwelijke woord maar eens te noemen—het toeristisch produkt Drente gepromoot?*

In de sektor toerisme en recreatie praat men over het produkt, ik maak me er zelf ook schuldig aan. Een vreselijk jargon. Wij zijn niet de provincie voor gezinnen met oudere jeugd. Onze doelgroepen zijn jonge gezinnen, oudere mensen en mensen die houden van fietsen, wandelen, luisteren en kijken.

Verder zijn we bezig om het stadstoerisme te bevorderen. Zo bv. in Meppel, een erg mooi Middeleeuws, overzichtelijk stadje, waarbij we niet alleen de cultuurhistorische kant willen benadrukken. Het winkelareaal moet daar aangepast worden, de horeca plaatst meer terrasjes op het plein rond de kerk, het verkeer moet uit dat gebied geweerd worden etc. Ook in Emmen is de middenstand bezig zich wat meer te profileren. Als centrum is Emmen natuurlijk niet te vergelijken met Groningen, maar dat hoeft ook niet, want Groningen

## VRIENDELIJKHEID EN GASTVRIJHEID, EEN GRATIS BIJDRAGE AAN HET DRENTS TOERISTISCH PRODUKT



ligt zo dichtbij, dat de rekreatant daar wel heen gaat als hij daar behoefte aan heeft.

### Beginsel van onomkeerbaarheid

*Over het algemeen kun je stellen dat het toeristisch beleid van de provincie Drente—een paar uitzonderingen daargelaten—veel rekening houdt met de natuurlijke waarden. Zo'n 15 jaar geleden was dat totaal anders. Als toen alle plannen gerealiseerd zouden zijn, dan was Drente een groot pretpark geworden. Waarom is dat beleid zo ten gunste veranderd?*

Dat komt omdat mijn voorganger D. Huizinga (PvdA) en mijn kollega T. E. Willems (WD) van ruimtelijke ordening zeer selectief geweest zijn. Uitgangspunt daarbij was het beginsel van de onomkeerbaarheid. Als je niet weet welke gevolgen een ingreep op natuur en landschap heeft, dan moet je het niet doen. Basis voor beslissingen tegenwoordig is de milieukartering. Toen ik in 1982 aantrad, was er al veel aan milieukartering gedaan, de streekplannen waren aanwezig en een derde voordeel was dat er in de economisch slechte tijd mogelijk nog enige groei zat in de bedrijfstak van het toerisme.

### Happy few

*In de TROP van Drente wordt in het toekomstbeeld 1990 gesproken over het toevoegen van nieuwe produktelementen, nieuwe marktsegmenten en kopersgroepen. Wat bedoelt u daarmee?*

Een goed voorbeeld is een nieuwe doelgroep: het gezin waarvan beide leden werken, een redelijk budget hebben, die zo'n 7 keer per jaar een lang weekend eruit willen en dan volledig verzorgd willen worden. Deze nieuwe groep is aantrekkelijk voor ons. Maar dat betekent wel op andere wijze exploiteren van je bedrijf.

*Zijn er voor deze—ver-boven-modaal-inkomen-verdienende—groep voorzieningen in Drente?*

Zeker, om een paar voorbeelden te noemen de Groene Lantaarn in Ten Arlo, Braams in Gieten, Bieze in Borgeer, Karsten in Norg, de Borken in Lhee.

*Zijn er in Drente ook de tropische paradijzen met sauna en knuffelmuur van Sporthuis Centrum?*

Ja, in Dalen, en er zijn initiatieven in die sfeer waarbij je planologisch niet in de problemen komt, dus niet in gebieden waar grote natuurlijke waarden zijn. Zo is

men ook bezig met de 9 holes golfbaan in Zweelo te vergroten tot een 18 holes baan. Overigens is het aardige dat de happy few helemaal niet de luxe wil. Als wij Nederlanders in een Franse bistro eten, dan zitten we aan een ijzeren schraag met gebarsten marmeren blad en dat vinden we pittoresk en nostalgisch en nog luxe ook. Dat betekent dus dat we in Drente helemaal niet op die superluxe toer hoeven. Je kunt soms heel goedkoop investeren en toch goede zaken doen. Tjonge, daar liggen mogelijkheden.

*In het kader van de toeristische 'm'frastructuur is het fietspadenpkn bijna gerealiseerd. Is het niet verstandig om de asf altpaden van 2 meter breed verder te laten voor watzeijn. De uitbreiding van fietspaden daar te doen waar het mogelijk is, bv. op semi-verharde en al bestaande paadjes, zodat er meer doorgaande circuits ontstaan voor de liefhebbers. Hetzelfde geldt voor de wandelroutes rond dorpen, als je bv. oude kerkepaden of schouwpaden, die in beheer zijn bij Waterschappen, daarvoor openstelt. Je neemt dan een aantal kleinschalige voorzieningen die weinig geld kosten. We moeten nog 40 km realiseren van het fietspadenplan en het is maar goed dat we de breedte op 2 meter hebben gesteld, want dan kunnen de fietskarren er ook over rijden. Als dat plan klaar is, wil het niet zeggen dat we geen fietspaden meer aanleggen, al was het alleen maar voor schoolgaande kinderen. Ik vind die doorgaande circuits een interessante gedachte, maar de 40 km, verdeeld over een groot aantal lokaties, vormen vaak ontbrekende stukken in doorgaande circuits. Maar het geeft vaak moeilijkheden, u weet dat bv. de ruiilverkaveling in Zuidwolde er om afgestemd is.*

### **Maatschappelijke waarde**

*Dat is juist en ik denk ook zeer terecht. Er zijn nu plannen om door het landgoed Rheebrugge een dergelijk fietspad aan te leggen, maar dat zijn geen bestaande paadjes, dat zijn nieuwe asfaltslingers door een kwetsbaar landschap.*

Om bij Zuidwolde te blijven. In Wildenberg was het zo dat er een zandpad lag door een natuurgebied van de Stichting Het Drentse Landschap en aangekocht met geld van de overheid. Dat betaalt die overheid, opdat het natuurgebied bewaard blijft, goed beheerd en onderhouden wordt, maar ook omdat de maatschappelijke waarde van dat gebied vergroot wordt door het de mensen mogelijk te maken daarvan te genieten.

*Daarmee verschilt de mening van de overheid niet met die van Het Drentse Landschap.*

Daar heb ik mijn twijfels over. Het Drentse Landschap zegt dat wel en is dat ook wel verplicht potverdorie, want ze werken bij de gratie van gemeenschapsgeld.



*Drentse A bij Oudemolen, beginsel van onomkeerbaarheid*

### **Een beetje giftig**

*Dat vind ik geen sterk argument, want Het Drentse Landschap staat voor het behoud van natuur en landschap en dat is ook wat de provincie nastreeft. Het Drentse Landschap heeft bijvoorbeeld voor vier van haar terreinen een toeristische route uitgegeven en de route met paaltjes gemarkeerd.*

Allemaal waar en ik zou er dik vrede mee hebben als een zandpad door een terrein van Het Drentse Landschap of Natuurmonumenten in dezelfde staat zou blijven als wanneer het onderhoud van het pad berust bij de gemeente. Maar Natuurmonumenten en Het Drentse Landschap willen het onderhoud zelf. Na een jaar wordt er niets meer aan gedaan, zodat er niemand meer overheen kan fietsen. Ik snap dat wel, de achterliggende gedachte is dat er dan drommen fietsers komen, die afstappen en de boel ruïneren. Wij zeggen dan: we gaan akkoord dat het fietspad niet door asfalt of schelpen of gravel wordt verhard, maar het onderhoud moet bij de gemeente, want die doet het elk jaar goed.

Het is ook niet voor niets dat ik onlangs in GS een stuk tegenkwam waarin gevraagd wordt om een paar zandwegen in Drente aan het openbaar verkeer te onttrekken, omdat landbouwers met giertanks of trekkers die

zandwegen kapot rijden, wat tot gevolg heeft dat fietsers en wandelaars over de berm gaan, waar bosmuur groeit en dat is heel bijzonder. Daarover heb ik gezegd dat je natuurlijk niet moet afsluiten. Die terreinen zijn aangekocht met gemeenschapsgelden en dan ga je mensen weren, omdat de boeren er met trekkers overheen gaan. Regel dat maar met die boeren. Eigenlijk word ik van dit soort verzoeken een beetje giftig, ik voel dan het groot-grondbezitters-gevoel, zo van: nu hebben we het, we spijkeren het dicht, we laten alles groeien en bloeien en de burgers laten we op papier zien hoe mooi het is.

*In de TROP wordt gesproken over de Drentse mentaliteit als sterk punt in de toeristische structuur. Is die mentaliteit in Groningen en Friesland anders? Zitten er geen chagrijnen onder de Drentse toeristische ondernemers?*

De Drentse mentaliteit is vriendelijk en gastvrij en dat is een gratis bijdrage aan het toeristisch product. Maar voor de rest is het flauwekul, want de mensen in Brabant en Groningen zijn ook vriendelijk.

*Volgens de TROP zou de kleinschalige bedrijfsstructuur een zwak punt zijn. Ik dacht dat juist die kleinschaligheid zo'n grote aantrekkingskracht had in Drente.*

Op zichzelf is kleinschaligheid een sterk punt, maar de kleinschaligheid van de bedrijven is verbonden aan de gezinsbedrijven waar bv. de voorzieningen veelal zelf worden aangebracht en onderhouden.

*Hierin verschilt u met de opvattingen van kollega Beukema in Groningen, die juist de mensen wil stimuleren in hetzgn. Zimmer-frei-experiment in Oost-Groningen, waarbij huizen geschikt worden gemaakt voor logies.*

Dat is toch wat anders. Wat ik bedoel is, dat de voorzieningen niet deugen. Toiletten en douches die anno 1986 niet aan de huidige eisen voldoen; dat kan niet.

### **Drente zonder drempels**

Wij subsidiëren deze voorzieningen overigens niet zoals in Groningen. Dat doen we bv. wel voor een onderzoek naar seizoensverbreding in Zuidwest Drente. Ook subsidiëren we de aanpassingen voor de gehandicapten. Ik ben daar trots op, want ik heb het als voorzitter namens mijn fractie voorgesteld. 'Drente zonder drempels' is een plan voor aanpassing van de voorzieningen voor gehandicapten, bv. in zwembaden bestaat de mogelijkheid om zonder trap in het water te komen; in een parkje van 30 bungalows worden 5 stuks geschikt gemaakt voor gehandicapten; in het bos bij Norg ligt een pretparkje dat helemaal geschikt gemaakt is. Over de paden kunnen rolstoelen rijden en er zijn lijnen aangebracht voor blinden en slechtzienden. Daar is Drente uniek in.

### **Kamperen bij de boer is slecht voor je image**

*Waarom stimuleert u het kamperen-bij-de-boer niet? In de eerste plaats is het concurrerend voor het be-*



**Fietsrecreatie**

staande bedrijfsleven. In de tweede plaats kunnen de mensen het gevoel hebben als ze terug gaan naar huis: het was niet leuk en dat betekent: Drente is niet leuk. Daar zijn veel gedragswetenschappers en recreatiedeskundigen mee bezig geweest. Een laatste vervelende ervaring is slecht voor het image van je provincie. De voorzieningen bij de boer deugen vaak niet. De boeren doen het voor de lol, de boerin en de zoon rotzooien wat aan, een lampje zus, een waterleidinkje zo.

Heus, voor mensen met een krappe beurs zijn er genoeg mogelijkheden in Drente, waar mensen uit de stad vrijdagmiddag met een auto die vol zit met boodschappen en kratten pils terecht kunnen. Overigens heeft de natuur daar weinig last van, want velen zetten stoelen buiten, pakken een pilsje en de kaarten en zetten geen stap buiten het eigen terrein.

### **En dan ga je toch niet naar Zoutkamp**

*Er moet 'm Zuidoost-Drente nog een aantal groot-schalige recreatieprojecten gerealiseerd worden. Hoe valt dat te rijmen met de kwetsbaarheid van het landschap?*

Daarbij bedoelen we het veenkoloniale gebied en natuurlijk niet Zweelen en Oud Aalden. We denken daarbij aan een bungalowpark bij het recreatiemeer.

*Maar daarvoor is een projektontwikkelaar noëg en die gaat liever in Oud Aalden zitten dan in Klazie-naveen.*

Nee, dat is niet zo. Projektontwikkelaars kijken heel zakelijk naar die dingen.

*Kijk maar naar de Lauwersmeer: bij Zoutkamp waar het kaal en onbegroeid is willen ze niet een recreatie-centrum bouwen, maar wel in het kwetsbare Ballast-plaatbos midden in de Lauwersmeer.*

In Drente ligt dat anders. Ieder landschap in Drente is toch mooi, of het nu dat stroomdallandschap van de Drentse A is of het veenkoloniale gebied. En dan ga je toch niet naar Zoutkamp. Dat komt toch niet in je hoofd op.

*Crosssterrein Havelle*



*Maar waarom dan wel naar Klazienaveen?*

Omdat dat in Drente ligt en dat bedoel ik niet chauvinistisch. Groningen is voor ondernemers geen toeristische provincie, dus je haalt het toch niet in je hersens om naar Zoutkamp te gaan. Projektontwikkelaars gaan bv. in Noord-Drente zitten in een agrarisch gebied met een lage landschappelijke waarde. Neem nu Sporthuis Centrum, die gaat in Dalen zitten, en wat is nu Dalen anders dan een veenkoloniale enklave.

### **Crossterreinen saneren**

*Er zijn 20 illegale motorcrossterreinen. Volgens de Milieuraad Drenthe zijn 3 legale terreinen voldoende. Hoe denkt GS van Drente hierover?*

Ik vind dat er terreinen kunnen komen op een afstand van 15 km van je huis en natuurlijk niet in natuur- en stiltegebieden. Dat betekent dat er een heleboel terreinen gesaneerd worden en er nog 5 overblijven.

*Kun je hiermee de normale motoren en brommers die 'off the road' over zandpaden door bos en hei scheuren ook aan banden leggen?*

Nee, daar is niets tegen te doen. Het is verboden en dus kun je ze bekeuren.

### **Knelpunten**

*Wat doet de provincie aan de knelpunten als bv. de tenthuisjes en campings bij Zeegse, beboste stuifzanden bij Norg, Wildeveen ten noorden van Zuidlaren en de 50 bunder?*

Ik zou ze graag willen verplaatsen, maar daar is geen geld voor. De huisjes bij Zeegse hadden we kunnen verplaatsen naar het Bouman's gat bij Vries, maar het Rijk geeft geen geld.

*De trekkershutten in Drente staan over het algemeen op of bij grote kampeertreinen. De bedoeling van deze kleinschalige recreatie was toch anders?*

In het begin vond ik het idee bijzonder aardig. Eén of twee hutten op de terreinen van Staatsbosbeheer langs het Pieterpad. Het Nivon was bereid om die hutten te beheren, maar we vonden geen lokaties waar we ze konden plaatsen. Staatsbosbeheer kon niet meewerken, dus werden ze geplaatst bij boerderijen en campings. In Overijssel hebben ze leuke aluminium dingen, in Drente hebben we nog de Zweedse stuga's. Maar ze worden anders gebruikt (veel langer) dan mijn bedoeling was.

### **Milieu-educatie**

*Wat doet de provincie aan milieu-educatie?*

Veel, de provincie heeft twee consultants, één voor groepen en één voor het onderwijs. Ik ben er nl. van overtuigd dat natuur- en milieu-educatie van mensen en in het bijzonder van kinderen (je kunt niet vroeg genoeg beginnen) ontzettend belangrijk is voor henzelf,



*De maatschappelijke waarde vergroten*

zodat men werkelijk de dingen ziet en zich kan verwonderen over dat alles, maar ook essentieel is voor het verantwoord openstellen van natuurgebieden tbv. recreanten. Verder hebben we in Drente het Veenmuseum in Barger Compasuum, het Biochron in Emmen, Orvelte, het provinciaal museum en dan is in de maak het bezoekerscentrum bij het nationale park Dwingelderveld. Vorig jaar hebben we het Houtvester Kuhnhus geopend in Borger.

*In de TROP wordt hoofdzakelijk rekening gehouden met de sociale en economische aspecten van het toerisme en nauwelijks met die van natuur en milieu. Dat is ook het geval voor de gemeentelijke TROP's. In die van Havelte is geprobeerd om wel met de natuurlijke waarden rekening te houden, maar dat is door de provinciale ambtenaren geschrapt.*

Daar geloof ik niets van. Deze gemeentelijke TROP wordt getoetst aan het streekplan en dat houdt rekening met natuurlijke, archeologische en kulturhistorische waarden. Overigens heb ik het plan van Havelte nog niet gezien.

*Waarom is er zo weinig overleg met buurprovincies, bv. met Groningen over het kanaal TerApel-Erica?*

Laat Gerard Beukema maar eens bellen. Ik vind vaarrecreatie belangrijk, we zijn daar druk mee bezig. De vaarverbinding met Groningen zou ik bijzonder graag willen, maar het kost handen vol geld. Niettemin wil ik het laten onderzoeken, er zitten misschien mogelijkheden in in het GAP (Geïntegreerd Actie Programma), in de Herinrichting en in het structuurschema vaarrecreatie. De statenleden geven er voorlopig een lage prioriteit aan. Verder is er weinig overleg en ik vind dat niet zo gek, omdat we met elkaar in korikurrentie zijn.